

«Чарівницям» – 60!

12 Січня 2017 АНСАМБЛІ

2016 рік став ювілейним для ансамблю бандуристів «Чарівниці» Дніпровської академії музики імені Михайла Глинки, що відзначив 60-річчя від дня заснування. Його унікальність полягає у тому, що, будучи студентським гуртом, за роки існування ансамбль став професійним концертуючим колективом, знаним не тільки у місті на Дніпрі, а й в Україні загалом та за її межами

Лідія Воріна

Історія «Чарівниць» бере початок від 1956 року і пов'язана з ім'ям відомого викладача, заслуженого працівника культури України Лідії Степанівни Воріної. Закінчивши Київську державну консерваторію по класу бандури, молодим фахівцем вона повернулася до рідного Дніпропетровська (нині – Дніпро) й у вересні 1956-го почала викладати у Музичному училищі імені Михайла Глинки. Приділяючи велику увагу як сольному, так і ансамблевому виконавству на бандурі, вона на факультативних засадах згуртувала (тоді ще нечисленних) студентів свого класу в ансамбль.

Паралельно з роботою в училищі, Лідія Воріна організувала самодіяльний ансамбль і гурток бандуристів у Палаці культури Дніпропетровського державного університету (нині – Національний університет імені Олеся Гончара), залучивши до участі у ньому студентів інших вишів міста. Молодий колектив отримав вагому підтримку з боку керівництва палацу. Бандуристам не тільки надали репетиційну базу, а й закупили для них інструменти, костюми.

Гурток та ансамбль були популярними серед студентів. Для участі у мистецьких заходах палацу їхні учасники об'єднувались у зведений колектив бандуристів «Чарівниці». Вибору такої назви сприяла улюблена пісня молодих музикантів «Чарівна скрипка» Ігоря Поклада.

Згодом самодіяльність як явище втратила провідні позиції у суспільстві, втім адміністрація палацу, насамперед в особі директора В. Стукало, як і півстоліття тому, залишається добрим другом «Чарівниць». Уже двадцять років поспіль (від 1996-го) Палац культури гостинно відчиняє двері для учасників Міжнародного фестивалю-конкурсу ансамблів бандуристів «Дзвени, бандуро!», розділяючи з керівниками «Чарівниць» організаційні клопоти щодо проведення заходу такого масштабу.

Творча і популяризаторська діяльність Лідії Воріної вийшла за межі України із заснуванням нею 1972 року ансамблю бандуристів так само з назвою «Чарівниці» у селі Самойлівці на Саратовщині (Росія) з ініціативи місцевих етнічних українців-переселенців, котрі зберегли у громаді українську мову й традиції. Самойлівські «Чарівниці» плідно працюють і зараз, незабаром вони відзначатимуть своє 45-ліття. За цей час ансамбль-супутник одержав звання народного, став лауреатом міжнародних фестивалів; на його рахунку – численні перемоги на обласних, зональних, регіональних і міжнародних конкурсах.

Спогадами про перші роки роботи Лідії Воріної та її ансамблю поділилася київська бандуристка і педагог Людмила Твердохліб (Кучер), яка навчалася у її класі упродовж 1960–1964 років: «Лідія Степанівна з великою любов'ю та ентузіазмом віддавалася улюбленій справі, не шкодувала для нас, учнів, часу і сил, переживала за нас, як рідна мама. Вона і Микола Гвоздь (теж учень Лідії Воріної. – *Т. Ч.*) стали знаковими людьми у моїй долі. Її працелюбність і працездатність не знали меж, вона була вимогливою до студентів, але передусім – до себе. Мій урок із фаху (як і репетиція ансамблю) міг тривати понад три години, відшліфовувались кожна нота, музична фраза, нюанси. Запам'яталося, як я вивчила Екосез Бетховена, і Лідія Степанівна запросила на мій урок директора училища, піаніста Михайла Обермана (в домі якого, до речі, мені згодом пощастило познайомитись із Мстиславом Ростроповичем). Михайло Львович надав нам цінні поради щодо інтерпретації творів класичних композиторів, адже відомо, що бандуристам довелося відстоювати право виконувати класику на бандурі».

Людмила Твердохліб зазначила, що в роки її навчання у «Чарівницях» грало близько десяти студентів-бандуристів, серед яких були не лише дівчата, а і юнаки – згодом знамі бандуристи Юрій Демчук, Іван Коваль, Юрій Задоя. Лідія Воріна дуже ретельно ставилася до вибору репертуару, репетиції відбувалися тричі на тиждень, а перед концертами (яких було чимало) й щодня. Інтенсивна практика виступів ансамблів у Палаці ДДУ, численних вишах міста, колгоспах, клубах, на виробництвах давала професійне підґрунтя для успішної реалізації програм на сцені обласної філармонії, участі у передачах обласних радіо і телебачення тощо.

«Чарівниці». 1977 р.

Зі зростанням майстерності й збільшенням контингенту студентів класу бандури музичного училища активізувалася концертна діяльність уже не самодіяльного, а академічного ансамблю бандуристів «Чарівниці». У його репертуарі, окрім українських народних пісень, з'явилися українська, російська і західноєвропейська класика, твори сучасних вітчизняних і зарубіжних композиторів.

До слова, саме репертуар є тією родзинкою, що вже понад тридцять років вирізняє ансамбль серед подібних українських колективів. Це пов'язано у тому числі й із професійною діяльністю Світлани Овчарової – випускниці Київської консерваторії (клас Сергія Баштана) (із сумом повідомляємо, що учора, 10 січня видатний український бандурист — виконавець і педагог, народний артист України, професор Національної музичної академії України імені Петра Чайковського Сергій Васильович Баштан пішов із життя. – *Ред.*), вихованки ансамблю «Чарівниці», його хормейстера і співкерівника з 1985 року. Її творчий підхід у роботі з ансамблем, талановиті аранжування та репертуарна політика стали запорукою зростання виконавського рівня колективу. Незаперечними доказами цього є перемоги «Чарівниць» на престижних міжнародних і всеукраїнських конкурсах, фестивалях: Першому міжнародному конкурсі бандуристів імені Гната Хоткевича (Київ, 1993 р.), Міжнародному конкурсі виконавців на народних інструментах (Хмельницький, 1995 р.), Міжнародному конкурсі виконавців на старовинних щипкових інструментах (Москва, 1998 р.) і багатьох інших. Зауважимо, що, будучи тоді студентським ансамблем музичного училища, «Чарівниці» змагалися й із консерваторськими колективами.

Після п'ятдесятирічного керівництва ансамблем «Чарівниці» Лідія Воріна 2007 року передала справу свого життя ученицям Світлані Овчаровій і Марині Березуцькій. Вітоді творча скарбничка «Чарівниць» поповнилася перемогами на Всеукраїнському конкурсі виконавців на народних інструментах імені Анатолія Онуфрієнка (Дрогобич, 2009 р.), Другому всеукраїнському фестивалі кобзарського мистецтва імені Остапа Вересая у номінації «академічні ансамблі бандуристів» (Київ, 2009 р.), званнями лауреата Чеського міжнародного фольклорного фестивалю (Прага, 2012 р.), Першого всеукраїнського молодіжного фестивалю бандурного мистецтва «Пісня славить кобзаря» (Харків, 2014 р.), Гран-прі фестивалю «Дзвени, бандуро!» (Дніпро, 2004, 2006, 2008, 2010, 2014 рр.) та інших.

Прага, 2012 р.

Із відкриттям 2004 року Дніпропетровської консерваторії (нині – Дніпровська академія музики імені Михайла Глинки) в ансамблі бандуристів відбулися кількісні та якісні зміни. «Звичайно, ансамбль “Чарівниці” завжди був студентським, щороку оновлювався склад його учасників, – коментує Марина Березуцька. – Випускники училища полишали alma mater, їм на зміну приходили першокурсники, які мали все починати “з нуля”. Зараз найкращі випускники училища вступають до Дніпровської консерваторії і колектив уже не так боляче відчуває зміни у своєму складі. Безумовно, рівень професійності “Чарівниць” значно зріс за останніх двадцять років».

Дійсно, головна проблема керування студентським колективом полягає у тому, що кожні чотири-п'ять років контингент змінюється, поповнюючись юними, менш досвідченими бандуристами. Досвідом щодо її вирішення ділиться Світлана Овчарова: «У 1970-х роках (під час мого навчання) ансамбль був малочисельним, приблизно 10-12 учасниць, тому виконавський рівень і самодисципліна кожного музиканта були доволі високими. Зараз, коли у складі колективу об'єдналися студенти музичного коледжу і музичної академії, потенціал «Чарівниць» примножився. Адже творче зростання протягом 9-ти років навчання (4 роки у музичному коледжі та 5 – у консерваторії) – це, з одного боку, якась стабільність для колективу, а з іншого – ретельний ансамблевий вишкіл».

– Ансамблі й капели бандуристів є в усіх консерваторіях і багатьох мистецьких вишах України. У чому ж, на вашу думку, полягає самотність саме «Чарівниць»?

– Нашою відмінною рисою, – продовжує Світлана Валентинівна, – є щоденні творчі заняття. Готуючи нову концертну програму, учасниці колективу у копіткій праці відшліфовують не тільки фразування, артикуляцію, динаміку, драматургію кожного твору, а й уміння відчутти і відтворити найтонші нюанси та естетичні переживання щодо репрезентованого твору. Особливість ансамблю також – виконання програми напам'ять, без диригента. Для двадцяти п'яти музикантів – це найвища майстерність!

– Серед особливостей ансамблю «Чарівниці», – висловлюється Марина Сергіївна, – виділю саме його репертуар, що складається з обробок і аранжувань Світлани Валентинівни, напрацьованих протягом тридцяти років її творчої діяльності. «Чарівниці» поєднують дві, на перший погляд несумісні, речі – тонкий смак і «всеядність» у репертуарному плані: від класики до джазу.

– Ансамбль «Чарівниці», – пояснює Світлана Овчарова, – завжди був своєрідною творчою лабораторією, де не боялися розучувати й виконувати твори різних стилів, жанрів, поєднувати звучання бандури й вокалу з інструментами, які раніше разом із бандурою не використовувались. Наприклад: арфа–флейта–бандура; пан-флейта–ударні–бандура; віолончель–бандура; бонги–малий барабан–віолончель–бандура тощо. Слід додати до цього ще й велику концертну практику, де «Чарівниці» набувають сценічного досвіду. А найціннішим надбанням, що передається із покоління в покоління представниками дніпровської бандурно-ансамблевої школи, є любов до обраної професії і прагнення постійного самовдосконалення. Наші вихованці підтверджують це щорічними перемогами на міжнародних і всеукраїнських конкурсах.

На думку автора, у минулому теж однієї з «чарівниць», особливістю академічної бандурної школи музичного вишу міста на Дніпрі, поряд зі спадкоємністю виконавських, педагогічних традицій і високим рівнем підготовки бандуристів-солістів, є саме творча діяльність цього колективу. Ансамбль бандуристів – не просто фахова навчальна

дисципліна. У цій творчій лабораторії студенти набувають навичок роботи, долучаються до активної концертної і гастрольної діяльності, а випускники пробують себе як аранжувальники й диригенти. Все це забезпечує високу вмотивованість студентів-бандуристів до вдосконалення у сольному й ансамблевому виконавстві.

Поряд із творчими пошуками й експериментами, співпрацею із сучасними композиторами і солістами, за роки концертної діяльності ансамблю склався своєрідний «золотий фонд» репертуару, до якого увійшли найкращі твори, що полюбилися як слухачам, так і виконавцям. У 2004, 2008, 2016 роках здійснено записи на компакт-диски різних програм «Чарівниць». Щороку виходять друком збірки творів для бандури solo й ансамблю бандуристів у перекладенні та аранжуванні Світлани Овчарової, які є популярними серед професійних і самодіяльних виконавців.

Протягом ювілейного 2016 року колектив дав чимало концертів, наймасштабніший із них відбувся на сцені великої зали музичної академії Дніпра. Святкова програма промайнула на одному диханні, так само швидко, як минають студентські роки – веселий, бурхливий, незабутній і безтурботний період життя. На сцені – юні обличчя, у залі – випускники різних років. Гра в ансамблі з'єднала їх усіх у велику родину «чарівниць».

Хоч і не всі вихованці класу бандури музичного училища продовжили професійну кар'єру, не маємо сумніву, що в серці кожного збереглися приємні спогади про роки навчання і концертної діяльності у складі ансамблю «Чарівниць». Заповнена зала музичної академії, усміхнені обличчя й щирі оплески учасникам концерту стали незаперечними свідченнями незабутності тих молодих студентських років і активного концертного життя.

Публіцистичні, фото-, відео- та аудіоматеріали з історії ансамблю ретельно збиралися упродовж усього творчого шляху колективу. Стараннями Марини Березуцької найцікавіші відеоролики, записи телевізійних передач «Чарівниць» і зйомки «за лаштунками» було змонтовано у відеофільм. Під час його демонстрації на святі глядачі поринули у далекий 1956 рік, побачили рідкісні «німі» кадри початку 1970-х років та інші увіковічені плівкою події із 60-річної історії ансамблю. Безумовно, кожній «чарівниці», як на сцені, так і у глядачів залі, було приємно побачити себе та однокурсників героями фільму.

Ансамбль бандуристів Дніпровської філармонії

У концерті взяли участь не лише консерваторський ансамбль «Чарівниці», а й ансамблі бандуристів Дніпровської обласної філармонії (керівник – С. Овчарова) та музичної школи при консерваторії (керівник – Н. Хмель). Артисти філармонійного колективу – найкращі випускники класу бандури консерваторії, учні школи – майбутні абітурієнти, найздібніші з яких у майбутньому стануть «чарівницями». Ця спадкоємність поколінь забезпечує високий виконавський рівень ансамблю-ювіляра впродовж шести десятиліть.

Є. Балакірева, М. Березуцька, Л. Воріна, С. Овчарова

Ювілейний концерт «Чарівниць» вшанували присутністю адміністрація Дніпровської консерваторії, колеги, випускники, друзі. Утім найпочеснішою гостею свята бандури стала Лідія Воріна, яку по праву вважають фундатором академічної школи гри на бандурі Дніпропетровщини.

Концертна діяльність ансамблю триває. «Чарівниці» популяризують національну культуру не тільки на регіональному, а й всеукраїнському та міжнародному рівнях. Загалом із виходом ансамблю на міжнародну сцену його творчі досягнення вийшли за межі регіонального масштабу й стали надбанням національної культури.

Тетяна ЧЕРНЕТА

Фото Сергія СЕЛЕЗНЬОВА